

Jānis Akuraters

MĀTES MEITA

KOMĒDIJA VIENĀ CĒLIENĀ

Personas:

Līda.

Strautnieka kundze, jauna atraitne, Līdas māte.

Žoržs, mākslinieks.

Meri, istabas meita.

Skatuve: Strautnieka kundzes zālons. Vieglas gaišas mēbeles. Liels spogulis. Dīvans. Tepiķis. Durvis uz priekšnamu un otras uz citām istabām.

PIRMAIS SKATS.

Strautnieka kundze, Līda.

Strautnieka kundze (pie spoguļa greznodamās).

Es teicu, ej! Laiks darbu padarīt,
Lai vari atbildēt, kā nākas, rīt.

Līda.

Ak, nolādētā sausā algebra!

Strautnieka kundze.

Nu saki vien! Vai tev tā jārunā?

Līda (atvirzīdama viņu no spoguļa, greznojas pate).

Šī baltā lenta matos netik man.
No zaļa zīda būtu labāk gan.

Strautnieka kundze.

Tu bērns vēl esi; pārāk greznoties
Tev nepieder...

Līda (īgni).

Tik algebra! Ak Dievs!
Bet kāpēc tu tik skaisti frizēta?

Strautnieka kundze (atbīda Līdu savukārt no
spoguļa un greznojas).

Nu vai tu ne'si tīra nekauna!
Es daru, ko par labu atrodu,
Tev jādara, ko es tev pavēlu.

Līda.

Es zinu gan, kam spoguļojies tu:
Lai Žorža kungu atkal gaidītu.

Strautnieka kundze.

Klus', palaidne! Vai tas ir piedzīvots!
Tāds skuķis ir vai tīrais Dieva sods!
Kas daļas tev, vai Žorža kungs vai cits.

Tev jāpadara darbs, kas norādīts.
Par visu citu labāk muti ciet'.
Nu, pietiks tagad. Vari tūlīt iet!

Līda (atkal pie spoguļa, mātei priekšā).
Tūlīt, tūlīt. Pirms ņemu algebru,
Vēl drusku sakārtošu frizuru. (Zīmīgi.)
Ar algebru, ja tikai saprot vien,
Var lielas lietas izdarīt, nudien.

Strautnieka kundze (atbīda viņu atkal).
Nu ej tak nost! Gan lentu uzsiesi,
Kad rēķināt tu būsi beigusi.
Tad ļaušu tev, lai izej pastaigāt...

Līda.
Bet, sak', vai Žorža kungs prot labi rēķināt?

Strautnieka kundze (pārsteigta).
Kas tas par jautājumu? Vai tev prāts?

Līda.
Jo Žorža kungs tiek ļoti lutināts...

Strautnieka kundze (dusmās).
Diezgan! Un prom uz savu istabu!
Un sargies! Kas par muti palaistu!
Uz priekšu vairs par to tu nerunā,
Par ko tev nav nekāda sajēga
Un sargies Žorža kungu uzrunāt,
Ja negribi tu mani kaitināt
Jau viņureiz tu viņam uzmācies
Tik stipri, ka man vaiag kaunēties.
Ej, izrēķini savu algebru,
Es tagad vairāk runāt negribu.

Līda (īgni aizrīet).
Ja gan. Tev Žorža kungs, man algebra...

OTRAIS SKATS.

Strautnieka kundze (pie spoguļa).

Ak, ar to bērnu tīra nediena.
Tāds skuķis visas lietas novēro,
Un apslēpt nevaru vairs it neko.
Ak, bērni! Ja! Tik agri iesāk jau,
Ne kautrības, ne goda vairs tiem nav.
(Saldi.)

Bet Žorža kungs!.. Ak, cik tam dedzīgs skats,
Un cik viņš vīrišķīgs un maigs ir pats.
O, Žorža kungs! Un ka viņš drīz būs mans,
Tas mani mulsina kā laimes tvans.
Ja... Tā ir gluži cita algebra,
Kas man pret Žorža kungu jāzina.
Nu, kādēļ ne? Es skaista tiešām vēl
Un gatava uz visu viņa dēļ.
Man tumšas acis. Tādas viņam tīk,
Pie manis būt nekad tam neapnik.
Viņš mīlētājus karsti tēlot prot...
Tam tiešām varu savu sirdi dot
Un ja viņš uzticīgs vēl solas būt...
Nu vaļā tikt tam tiešām nāksies grūt.
(Spodrina lūpas ar krāsu.)

Tā. Nu man liekas — pašā jaukumā.
Šī recepte man vienai zināma.
Par trīsdesmit man vairāk nevar dot.
Ko? gadi? Ir kaut kas tik jāsaprot...
(Grozīdamies; spoguļi.)

Nu vēl tik jauno zīda uzvalku,
Ar dekoltē un skaistu brokatu
Un šodien vajag beidzot izšķirties...
Tik sen jau domāju par to... Ak Dievs,
Gan Žorža kungs, kā dzirdams, lovelass,
Bet tagad tik man vienai kalpos tas.
(Paskatās pulkstenī uz rokas.)

Vēl desmit minutes. Nu tik jāpasteidz,
Lai kosmetika atlikušo veic,

Kas veicams vēl, kā mākslais piederas,
Un Žoržs mans apmulsīs kā burvībās.
(Pazvana kalponi.)

Tas bērns ir tiešām drusku pārgalvīgs,
Tas jāvalda, lai netiek uzbāzīgs.

TREŠAIS SKATS.

Meri (ienāk, kniksē).

Jūs, kundze, man ko sacīt vēlētos?

Strautnieka kundze.

Ja, Meri. Ko jums teikšu klausaties:
Kad atnāk Žorža kungs, to šeitān ielaidiet
Un tūlīt paklusām man ziņojiet.
Pēc tam — laiks šodien ļoti skaists, man šķiet—
Tūlīt ar Līdu variet staigāt iet.

Meri (kniksē).

Viss, kundze, būs kā jūs to vēlaties.

Strautnieka kundze.

Ja gan. (Sevī) Sirds sit! Kā viss tas izdosies.
(Iziet uz savu istabu.)

Meri (šķelmīgi).

Ak Žorža kungs! Arvien, kad viņš ir klāt,
Tad Līdai tūlīn jāiet pastaigāt,
Lai Žorža kungs tik kundzi redzētu.
Nu ja — — es arī kautko saprotu.
(Spogulī koķetē.)

Ak Žorža kungs, tas man gan jāsaka,
Par daiļumu tam vāja sajēga.
Kaut gan viņš pats — ka tīri redzēt prieks.
Kad tikai bagātība — cits tam nieks.

CETURTAIS SKATS.

Meri, Līda.

Līda (ienāk apdomīgi, klusi vērodama no savas istabas
rokā tai rēķinu grāmata).

Ah, Meri!

Meri.

Līda!

Līda.

Māte projam gan?

Meri (zīmīgi).

Un Žorža kungs, tas jāgaida ir man
Un par to tūlīt viņai jāziņo.

Līda.

Ta laikam uzpošas uz labāko?

Meri.

Nu, Žorža kungs jau arī nav visnieks.

Līda.

Viņš vīrišķīgs kā senais bruņinieks.

Meri.

Un skaists kā bilde, tas man jāsaka.

Līda.

Bet kādēļ mamma viņu aicina?

Meri.

Ak, kas tur mums vairs ko jautāt gan, —
(klusām)

To kundze ļoti mīl, tā liekas man.

Līda (nomet grāmatu, igni).

Un viņš? Un viņš?

Meri.

Nu, ko tur prasīt vēl, —

Viņš, jādomā, gan nenāk mūsu dēļ.

Līda (uztraukta).

Ak tā? Un ko tas viss lai nozīmē?

M e r i.

Ka kāzas drīz mums jāgaida ir te.

L ī d a (nesavaldama).

Nē, nē! Vai Žorža kungs to varētu?

M e r i (spoguļojas koķeti).

Ak, kas tad tas nu gan par brīnumu.
Ir kundze bagāta un Žorža kungs tik skaists.
Kādēļ lai tiktu viņš vēl vaļā laists?
Un tad — jo kundze laba ir cik var —
Būs Žoržs ne tikai skaists, bet bagāts ar'.

L ī d a.

Nē, nē! Tas nedrīkst būt! Nē, nē, nē, nē!
Tad taisnības vairs nava pasaulē.

(Atbīda Meri no spoguļa un greznojas uztraukta.)

M e r i (sausī).

Mums tur nekas vairs nava jāizšķir.
Kad atnāks Žoržs, mums staigāt jāiet ir.
Tā, ziniet nu un esiet gatava.
Mums diezgan ilgi būšot jāstaigā.

L ī d a (ātri atsviežas).

Nē, nē! Ak, Žorža kungs! Tas nedrīkst būt.

M e r i.

Ja gan. Te protestēt ir visai grūt.
(Iziet.)

PIEKTAIS SKATS.

L ī d a (viena, uztraukta).

Nē, nē! Vai tiešām gluži stulbs viņš ir,
Ka vecu vairs no jauna neizšķir.
Kur viņam acis, sajēga, kur prāts?
Viņš uzvedas, kā tīri muļķis kāds.
Kur viņam acis, ka viņš nemana,

Ka jauna es un ari skaistāka
Par māti, kurai tikai pūders līdz,
Kamēr, kā pienākas, viss uztaisīts!

(Pie spoguļa sevi apbrīnodama.)

Šis matu cirtas, vai nav zelts un zīds?
Un skats vai ari nekā nepalīdz?

(Ar žestu.)

Šis kājas lokanās, kas dejojot prot,
Ka acis apžilbst viņas vērojot, (ar žestu)
Un rokas, izkopsis ko manikirs?
Ak, vai tas nava nožēlojams vīrs,
Šis prastais Žoržs, vai viņš vairs izšķir ko,
Kad tik ar bagātību aplaimo.
Viņš gatavs ir uz visu, lai to gūt'...
Nē, nē, tā nedrīkst būt, tas nedrīkst būt!

(Noteikti.)

Ja mans viņš nav, tad mātei ari nē!
Ir tūlīt jāizšķir tās lietas te.
Bet kā? Ak jādara kaut kas tūlīt,
Par vēlu viss var būt jau citu rīt.

(Šaudās pa istabu.)

Bet kā? Bet kā? Būs jāņem palīgā
Pie visa tā vai pate algebra.
To projam dzīt? To bārt, to kaitināt?
Vai lūgt? Vai raudāt? Smieties? Lutināt?
Nē, nē. Tam jāsaņem ir atmaksa,
Tad es tik būšu īsti atriebta.

Ja ja. . . Ar māti naidā savest tos?
Ja tas tik vienreiz manim izdotos...

(Kā atraduse ko.)

Aha! Aha! Tā īsta algebra!
Tā, tā! Pareizi! Zelta iedoma!

(Pēkšņi apķerdamās.)

Ah! Tā būs Žoržam īsti atmaksāts!
Lai saprot manu atmaksu tad pats!
(Steidzas pie durvīm; sauc noslēpumaini.)

Ak, Meri! Meri! Meri! Šurpu nāc!

SESTAIS SKATS.

Meri (ienākdama).

Ko saucat tā! Es izbijos. Vai prāts?

Līda.

Ak, Meri, izpildi šo lūgumu,
Tev lielu balvu labprāt gādāšu:
Ja atnāk Žorža kungs, te viņu ievadi,
Bet mātei par to tūlīt nesaki.
Es pate viņu laikā pasaukšu,
Kad vajadzēs. Tā: tagad zini tu?

Meri.

To varu gan, ja tikai dāvana...

Līda.

Ja, ja. Tā būs tev visu labākā.
Tik mammu nelaid iekšā ātrāki,
Līdz kamēr pate viņu pasaukšu.

(Zvans no āra.)

Meri (steidzīgi).

O! Zvana! Dzirdiet, Žorža kungs ir klāt!

Līda.

Ej, saki, ka es lieku aicināt.

(Meri iziet. Līda greznojas pret spoguļi, sakārto drēbes.)

Nu, Žorža kungs, vai es jūs iegūstu,
Jeb saņemsiet jūs savu atmaksu.

SEPTĪTAIS SKATS.

Žoržs, Līda.

Žoržs (ienākdams galanti sveicina).

Labdien!

Līda (pēkšņi mēģinas koķetā dejošanā, atsegdama mazliet kājas un klusi dziedādama).

Labdien!

Žoržs.

Bet, Līda, kas tad tas?

Līda.

Nekas. Man šodien dejot patīkas.

Žoržs.

Bet ko tad nozīmē šis dejojums?

Līda (koķeti).

Ko nozīmē? Tas ir mans noslēpums.

Žoržs (apsēzdamies uz dīvana).

Tā? Hm... Vai mamma mājās ir, vai nē?

Līda (dejojama).

Jums jāgaida, kad vaj'dzēs, tā būs te.
La, la, la, la! Mans kungs, vai es nekas,
Ka jums vēl vajadzīgs ir cits kaut kas?

Žoržs.

Bet, Līda, ko tu vari izdomāt.

Līda (graciozi).

Ja, kādēļ ne... Kad jūs man patīkat.

Žoržs (izbrīnījies).

Ko saki tu? (Sevi.) Ak, traka meitene!
Patiesi — nav vairs bērnu pasaulē!

Līda.

Jums liekas gan, es bērns tik esmu vēl,
Bet tomēr kaut ko zinu — sevis dēļ.
Es vairs nemaz tik muļķe neesmu,
Pat algebru es mazliet saprotu.
Ja, Žorža kungs, tas man vairs nepatīk,
Ka jums ar mammu vienmēr kopā tik...

Žoržs.

Bet ko gan nozīmē joks savāds šis?

Līda (koķeti).

Es esmu greizsirdīga — tas ir viss.

Žoržs.

Ko, greizsirdīga? Tu? Nu paskaties!

Līda (nepacietīgi, viņam tuvāk).

Ja gan... Un gribu ar jums precēties.

Žoržs (pieceļas no pārsteiguma).

O! O!

Līda.

Nu, skatat: man jau sešpadsmit.

Tāpat kā jums man asins sirdī rit.

Es liela jau .. Nu vai tad it nemaz

Jums mani tuvu redzēt netīkas?

Uz ielas bieži man ir jāklausās

Uz glaimiem visās trijās valodās...

(Viņa staigā gorīdamās; koķeti smaida.)

Nu sakiet, Žorža kungs, vai nemaniet

Jūs it nekā, kas patīkams jums šķiet?

Žoržs (sevī).

Pats vells! Tā tiešām glīta meitene.

Man liekas vairāk vēl, — jau sieviete.

(Ar interesi aplūko viņu. Lidai.)

Patiesi, Līda, man ir jāsaka,

Tu būsi kādreiz brīnumdaiļava.

Līda.

Ko? Kādreiz? Tad, kad veca būšu jau?

Nu sakat, Žorž, kā jums gan kauna nav!

Un tagad es nekas? Nekas? Nekas?

Ak, man par jums gan būtu jāsmejas.

Es zinu, jums par mammu domas vien,

Tādēļ jūs nākat šurpu katru dien'.

Vai neredziet jūs, aklais, ka tur viss

Ir tikai tīrais rīsu pūderis.

Cik mulķi dažreiz vīrieši var būt,

To iedomāties vien un saprast grūt'.

(Pienāk pie Žorža klāt.)

Es mīlu jūs! Ko mamma saka, nieks!
Vai gribat būt mans slepens bruņinieks?
(Maigi.)

Jel sniedzat roku. Apsolaties nu.

Ž o r ž s (galīgā apmulsumā).

Vai, Līda, es tev tiešām patīku?

L ī d a.

Nu protams. Bet nu man ir jāprasa,
Vai, es patiesi jums tik pretīga?
Ka varat garām manim skatīties
Un tikai mammai smaidīt? Fui, paties!

Ž o r ž s (saraudamies; sevi).

Šis skuķis tiešām runā trakumā.
(Līdai.)

Bet, Līda, tu par daudz vēl jaunīša.
Kas tev par tādām lietām jārunā...
(Apsēžas.)

L ī d a.

Ak, Žorža kungs... Kad jūs tik zinātu.
Es liela jau... tik paskataties nu.
(Viņa koķeti apsēžas uz Žorža ceļa.)

Ž o r ž s (izbijies, sevi).

Pie joda! Trakam jāpaliek man te!
Patiesi, tā ir skaista sieviete.

L ī d a (valšķīgi).

Kad apprecēsimies — jūs redzēsiet,
Ka protu dziedāt, muzicēt un diet.
Mums dzīvoklis būs Paradizes dārzs.
Mēs dzīvosim kā ziedos putnu pārs.
Es ierīkošu visu, ka lai mirdz...
Nu, Žorža kungs, vai jums nemaz nav sirds?
(Apliek roku ap kaklu viņam.)

Ž o r ž s (publikai).

Traks skuķis! Ak, man tiešām apmulst prāts.
(Pēkšņi apķerdamies bīda nost Līdu.)

Ej, Līda, ej! Var ieraudzīt vēl kāds!

L ī d a (neatlaizdama).

Ak, nieki! Mūs neviens vairs nevar šķirt.
Kad norunāts — lai ir! Lai visi dzird.
Tā, Žorža kungs, pie sava guvuma
Neviena nelaižu vairs tuvumā (pieglaužas).

Ž o r ž s (kā atmodies).

Ej, Līda, ej! Ak Dievs! Es negribu!
(Sevī.)

Ja tagad kundze mūs te redzētu!
(Pieceldamies asi atgrūž Līdu.)

L ī d a.

Ko, negribiet? Vai tiešām tiesa tas,
Ka mammai kāzas būtu gaidāmas?

Ž o r ž s (īgni).

Ak, muļķa skuķi, niekus nerunā!
Par tādām lietām nav tev jāzina.

L ī d a (launi).

Ak, tā! (Sevī.) Tad saņem savu atmaksu!
(Apķeras strauji ap kaklu viņam.)

Ž o r ž s (raisās vaļā).

Ej, Līda. Ak, es mammai sacīšu.

L ī d a.

Nē, nē, par velti! Es vairs nelaižu.

Ž o r ž s (cīnās, raisīdamies vaļā).

Diezgan! Ej, ej! Var māte nākt tūlīt!

L ī d a (vēl stiprāk pieķerdamās).

Ja gan! (Sauc skaļi kliegdamā). Ak, vai! Nāc,
mammiņ, nāc tūlīt!

Ak, palīgā! Vai! Vai! Ak palīgā!
Ak Meri, mammiņ! Nav vairs glābiņa!

Žoržs (izbijies).

Kas tas? Vai traka tu?

(Grūž nost, bet nevar. Līda ciēti turās pie viņa drēbēm un sauc palīgā.)

ASTOTAIS SKATS.

Līda, Žoržs, Strautnieka kundze.
Strautnieka kundze (iesteidzas ļoti uzgreznojusies).

Kas notiek te?!

(Ierauga Līdu cīnoties ar Žoržu.)

Līda (grūž Žoržu nost un skrien pie mātes).

Ak, mammiņ, glābj! Es esmu zuduse!

Žoržs mani ķēra, spieda, bučoja.

Viņš saka, ka es esot skaistāka

Par tevi un par visām citām ar'.

Viņš lūdza ciemā mani šovakar...

(Sāk raudāt pie mātes.)

Strautnieka kundze.

Kas tas! (Lielās dusmās.) Mans kungs, ko viss
tas nozīmē?

Jūs drikstiet to? Un manā namā te?!

Žoržs (pārsteigts un apmulsis).

Bet, kundze cienītā, jel ļaujiet man..

Strautnieka kundze (mierina Līdu).

Neko es neļauju! Te redzams viss! Diezgan!

Žoržs.

Bet uzklausat un atļaujat man teikt...

Strautnieka kundze (ar žestu).

Ak, velti viss! Diezgan! Jūs varat beigt!

Jūs esiet bezgodis un briesmons lielākais,

To zinu nu. Un vārds man pēdējais

Priekš jums ir īss: Jūs varat iet tūlīt!

Žoržs (arvien vairāk samulsi).

Jums jāzina, pirms mani projam dzīt..

Strautnieka kundze.
Jel klusiet! Prom! Un ievērojiet to,
Ka saku tagad reizi pēdējo...

Žoržs (rokas lauzīdams).

Bet, kundze...

Strautnieka kundze (ar kāju draudoši piesit pie
grīdas un rāda ar roku uz durvīm).

Ārā! Saprotams man viss!

Jūs lielais mākslinieks — un nelietis!

(Uz Meri, kuŗa ienāk.)

Šim kungam, Meri, iziet palīdziet.

(Uz Žoržu.)

Žoržs (vēsi palokas, uzmet Līdai naidīgu skatu un paceļ
roku kā draudēdams un iziet. Meri to pavada izrādīdama
necināšanu Žoržam.)

Strautnieka kundze (Līdai, kuŗa arvienu vēl
šņukst).

Nu apmierinies, bērns. Tas palaidnis
Uz visiem laikiem nu ir aizgājis.

Līda (noslauka acis).

Ak mammiņ, manis dēļ lai viņš ar' iet,
Viņš arī muļķis bija... tā man šķiet.

(Ar smaīdu.)

Bet vai es tagad drīkstu pastaigāt?

Jo alģebru es protu rēķināt.

Strautnieka kundze.

Ej, ej, mans bērns... Es mājās palikšu,
Es stipras galvas sāpes sajūtu.

Līda (pusdejodama sauc Meri).

Nāc, Meri, nāc! Man kautkas jāsaka...

(Aiziet abas smiedamās.)

DEVĪTAIS SKATS.

Strautnieka kundze. (Viena; apskatas istabā,
kā kaut ko meklēdama. Brīdi domā. Pieiet pie spoguļa, ap-
lūko bēdīgi sevi; nepūšas. Apsēstas uz dīvana.)

Pagalam visa mana godība!

(Priekšgars.)